

**Delphine
de Vigan**

**Noc nič
nezadrží**

ODEON

Delphine de Vigan

Noc nič nezadrží

Delphine de Vigan

Noc nič nezadrží

Preložila Andrea Černáková

ODEON

Delphine de Vigan
RIEN NE S'OPPOSE A LA NUIT

Copyright © 2011, Éditions Jean-Claude Lattès
Translation © 2022 by Andrea Černáková
Jacket design © 2022 by Nikola Janíčková
Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-8537-8

Venované Margot

Keď som raz maľoval, celé plátno pohltila čerň.
Neboli na ňom nijaké tvary, nijaký kontrast,
nič nepresvitalo.

Svojím spôsobom som v tom videl extrémnu
negáciu čiernoty.

Od nerovnej textúry plátna sa viac či menej
odrážalo svetlo a z temnoty žiaril jas, akési maliarske
svetlo, ktoré vo mne prebúdza túžbu maľovať.
Mojím nástrojom už nebola čerň, ale to tajomné
svetlo pochádzajúce z čiernoty.“

Pierre Soulages

PRVÁ ČASŤ

Mama bola modrá, svetlý až popolavý odtieň modrej na tvári čudne kontrastoval s ešte tmavšou pokožkou na rukách. Tak som ju v to januárové ráno našla u nej doma. S fľakatými hánkami, akoby jej ich postriekali atramentom.

Mama bola vtedy mŕtva už niekoľko dní.

Netuším, koľko sekúnd či dokonca minút mi trvalo, kým som sa spamätala. Hoci bolo všetko na prvý pohľad jasné (mama ležala v posteli a na nič nereagovala), trvalo hodnú chvíľu, kým sa mi v tej nemohúcnosti a rozrušení z hrdla vydral pridusený výkrik. Aj po vyše dvoch rokoch je mi záhadou, ako môj mozog dokázal vyradiť niektoré vnemy, ignorovať mamino telo, a najmä jeho zápach. Ako mohol tak dlho odmietať informáciu o tom, kto pred ním leží. A nie je to jediná otázka, ktorú so sebou mamina smrť priniesla.

O štyri či päť týždňov neskôr som v stave krajnej otupe-
nosti preberala cenu *Prix des Libraires* za svoj najnovší román. Jednou z postáv bola aj uzavretá a odstrčená matka, ktorej sa po rokoch mlčania vráti reč. Svojej mame som ešte nevydanú knihu darovala nepochybne hrdá na nový dokončený román, no aj s vedomím, že i cez ten vymyslený príbeh sa svojím spôsobom vrtam v otvorenej rane.

Vôbec si neviem vybaviť miesto, kde mi cenu odovzdávali, ani samotné odovzdávanie. Pravdepodobne som bola stále v šoku, ale napriek tomu som sa usmievala. Ešte pár rokov predtým mi otec mojich detí vyčítal, že už *vo-pred utekám z boja* (narážal na tú neznesiteľnú schopnosť tváriť sa za každých okolností, akoby sa nič nestalo), a ja som mu víťazoslávne odvetila, že *utekám do života*.

Usmievala som sa aj pri večeri usporiadanej na moju počesť. Nič som poriadne nevnímala, len som sa snažila ovládnuť, pri stole nespadnúť zo stoličky, nedať šípku do taniera, ako keď som v dvanástich skočila dolu hlavou do prázdneho bazéna. Spomínam si na fyzický, priam akrobatický výkon, ktorý si toto snaženie vyžadovalo. Za každú cenu vydržať, hoci ani neviem, koho som chcela oklamať. Zdalo sa mi, že kým nie som sama, žiaľ je lepšie zadržiavať, spútať ho, udusiť, umlčať, než sa poddať čomusi, čo by bolo určite vyústilo do nekontrolovateľného vzlykania či dokonca kvílenia, čomusi, čo by mi bolo napokon určite podlomilo kolená. V tom čase sa už niekoľko mesiacov všetko okolo mňa šialene zrýchľovalo a život ma, zasa raz, nešetril. A tak som usúdila, že kým to ide z kopca, dá sa len tváriť akoby nič, inými slovami neopúšťať sa (aj keď len naoko).

Podmienkou je, a to viem už dávno, držať sa v takých situáciách radšej na nohách, než ležať na zemi, a v žiadnom prípade sa neobzerať.

V nasledujúcich mesiacoch som napísala ďalšiu knihu, robila som si k nej poznámky už dlhší čas. S odstupom času ani neviem, ako som to vôbec dokázala. Zrejme som sa po odchode detí do školy ocitala v prázdnote, v ktorej neostalo nič, len stolička pred zapnutým počítačom, jed-

noducho som si nemala kam inam sadnúť, kam sa zložiť. Po jedenástich rokoch práce v jednej spoločnosti – a v dusivej atmosfére, ktorá ma doslova vyšťavila – ma prepustili, čo ma nepopierateľne celkom vzalo. Premkýnal ma pocit neistoty a do toho všetkého som našla Lucile, u nej doma, modrastú, celkom nehybnú, a vtedy sa pocit neistoty premenil na hrôzu, hrôza neskôr na splývajúci zmätok. Písala som každý deň, a hoci tá kniha nie je vôbec o mojej mame, len ja viem, do akej miery ten text poznačila jej smrť a to, v akom duševnom rozpolžení som sa v jej dôsledku nachádzala. A potom kniha vyšla, ale mama mi už na odkazovači nenechala tie najkomickejšie správy s hodnotením mojich televíznych vystúpení.

Ešte tú istú zimu sme sa jedného večera vracali domov od zubára, bok po boku kráčali po úzkom chodníku na ulici Folie-Méricourt, keď sa ma môj syn bez varovania a z ničoho nič spýtal: „Stará mama... svojím spôsobom spáchala samovraždu?“

Keď si na to spomeniem, ešte dnes mi naskakujú zimomriavky po tele. Nezarazila ma ani tak tá otázka sama osebe ako jej forma, to *svojím spôsobom* z úst deväťročného dieťaťa. Možno len na mňa bral ohľady, možno bol len opatrný, možno si len mapoval terén a chodil okolo toho po špičkách. Je však možné, že o tom naozaj premýšľal: dala sa Lucilina smrť vzhľadom na okolnosti považovať za samovraždu?

V deň, keď som mamu našla, nevyzdvihla som deti zo školy. Vzal si ich na starosť ich otec. Na druhý deň som im oznámila, že stará mama už nie je medzi nami, tuším som povedala čosi ako „stará mama zomrela“ a na ich otázky som len odvetila „rozhodla sa zaspáť“ (a to

mám naštudovanú Françoise Doltovú). O niekoľko týždňov ma syn vrátil do reality – veci treba nazývať pravým menom. Stará mama spáchala samovraždu, áno, odpálila sa, stiahla roletu, odhodila uterák, zavrela krám, povedala si a dosť, basta, finito, a do tohto štádia nedospela len tak z rozmaru.

Už neviem, kedy mi zišlo na um písať o svojej mame, o tom, čo bolo *okolo* nej či ňou *počítalo*. Ani neviem, koľkokrát som to vzápätí zamietla, držala som si ju od tela tak dlho, ako to len šlo. Dokonca som si zostavila dlhý zoznam autorov, ktorí písali o svojich matkách, študovala som diela od tých najstarších až po súčasné, len aby som si dokázala, aké je to zamínované pole a sprofanovaná téma, odháňala som vety, ktoré mi na svitaní alebo pri nejakej spomienke chodili po rozume, toľko všemožných románových začiatkov, ktorých prvé slovo som nechcela počuť. Zosummarizovala som si aj prekážky, ktorým by som sa nevyhla, a nespočetné riziká, ktoré by na mňa striehli, keby som sa pustila do takej krvopotnej práce.

Moja mama predstavovala príliš rozľahlý, príliš temný a príliš bezútešný terén: skrátka, príliš krkolomný.

Nechala som na sestru, nech zbalí všetky Luciline listy, papiere a jej vlastné texty. V samostatnom kufri ich neskôr odložila do svojej pivnice.

Ja som na čosi také nemala ani miesto, ani silu.

Potom som už na ňu dokázala myslieť aj bez toho, že by mi vyrážalo dych pri pomyslení na to, ako chodila v mierom predklone, ako si na stehne držala kabelku za rúčku, ako medzi prstami zvierala cigaretu, ako so sklonenou hlavou vchádzala do vagóna v metre, ako sa jej triasli ruky, na jej vyberaný slovník, na uchechtávanie, ktoré akoby aj

ju samu často zaskočilo, na preskakujúci hlas, hoci sa jej na tvári občas neobjavila ani stopa po emóciách.

Myslela som na to, že si musím uchovať všetko z originalnosti jej suchého humoru a z jej výnimočnej predstavivosti.

Myslela som na to, že Lucile bola v tomto poradí zaľúbená do Marcella Mastroianniho (spresňovala „dajte mi ich tam zo šest“), do Joshku Schidlowa (divadelného kritika z magazínu *Télérama*, nikdy sa s ním síce nestretla, ale často vychvaľovala jeho štýl a inteligenciu), do obchodníka menom Édouard, nikdy sme nezistili, o koho vlastne šlo, Grahama, tuláka so všetkým, čo k tomu patrí, zo štrnásteho obvodu a občasného huslistu, ktorého zavraždili. Nehovorím tu o mužoch, s ktorými *naozaj* žila.

Myslela som na to, že mama si v jeden a ten istý večer pochutila na dusenom kurčati s Claudom Monetom aj Immanuelom Kantom, bolo to kdesi na vzdialenom predmestí, odkiaľ sa domov vrátila vlakom, a že roky nemala šekovú knižku, lebo rozdávala peniaze na ulici.

Myslela som na to, že mama prevzala kontrolu nad informačným systémom na svojom pracovisku, ako aj nad celou sieťou dopravného podniku, a tancovala v kaviarňach na stoloch.

Ani neviem, kedy presne som kapitulovala, možno v deň, keď som pochopila, ako veľmi je tvorenie, moja tvorba, naviazané na ňu, na jej predstavy, chvíle delíria, keď bol pre ňu život taký neúnosný, že z neho musela unikať, keď sa jej bolesť nemohla prejaviť inak než vymysleným príbehom.

Preto som požiadala jej súrodencov, aby mi o nej niečo povedali, a oni sa rozrozprávali. Nahrála som si

všetko, čo povedali nielen oni, ale aj ďalší, čo poznali Lucile a celú našu utešenú a utrápenú rodinku. Do počítača som si uložila hodiny digitálnych nahrávok, hodiny plné spomienok, mlčania, sĺz a vzdychov, smiechu a dôverností.

Poprosila som sestru, aby mi z pivnice vyniesla listy, písomnosti, fotografie, hľadala som v nich, kutrala sa, prehrabávala, vykopávala, exhumovala. Hodiny som čítala a čítala, pozerala som si filmy, fotografie, dookola som si kládla tie isté otázky a vymýšľala ďalšie.

A potom som sa ako desiatky iných autorov predomnou pokúsila opísať svoju mamu.

Už viac než hodinu Lucile pozorovala bratov, ako skáču zo zeme na kameň, z kameňa na strom a zo stromu na zem. Chaotické pobehovanie, ktoré ani nestíhala sledovať vo všetkých smeroch, naraz ustalo a chlapci sa zhýkli okolo čohosi, čo z diaľky odhadla na nejaký hmyz, k bratom totiž okamžite pribehli rozbláznené sestry a nedočkavo sa snažili pretlačiť doprostred kruhu. Pri pohľade na potvorku spustili dievčatá krik. *Akoby ich na nože brali*, pomyslela si Lucile, taký bol ten krik prenikavý. Počuť bolo najmä Lisbeth, ktorá aj skákala ako koza, kým Justine ostrým hlasom volala na Lucile, nech sa rýchlo príde aj ona pozrieť. Lucile mala oblečené šaty z hodvábneho krepu, na členkoch bez jediného záhybu natiiahnuté ponožky a nohy skrížené tak, aby sa nič nepokrčilo, takže jej neochota pohnúť sa bola zjavná. Z miesta na lavičke pozorne sledovala, čo sa pred ňou deje, no za nič na svete sa nechcela priblížiť k súrodencom a ďalším deťom, ktoré medzičasom prilákal ich krik. Každý štvrtok bez výnimky mama Liane vystrojila svoj drobizg do parku, starším deťom dala za úlohu dozrieť na mladšie a v žiadnom prípade sa nevracať domov skôr než o dve hodiny. Odchod súrodencov z bytu na ulici Maubenge sprevádzal hurhaj, zbehli päť poschodí, prešli ulicou Lamartine, potom ulicou Rochechouart a napokon sa triumfálne rozbehli po

námestí. Skupina výrazne plavovlasých a modrookých detí, medzi ktorými boli len niekoľkomesačné vekové rozdiely, nezostala nikdy bez povšimnutia, nehovoriac o ich hlučných hrách. Liane si zatiaľ ľahla do prvej posteľe naporúdzi a zaspala ako zabitá. Boli to pre ňu dve hodiny ticha na zotavenie z opakovaných tehotenstiev, pôrodov a dojčenia, z preplakaných nocí a zlých snov, z nepretržitého vyvárania.

Lucile si vždy sadla na tú istú lavičku, bola trocha bokom, ale dostatočne blízko od strategického bodu, kde sa nachádzali preliezky a hojdačky. Mala odtiaľ ideálny výhľad na všetky strany. Občas sa hrala s ostatnými, občas len sedela a *spracúvala všetko v hlave*, ako vravela, hoci nikdy neprezradila čo konkrétne, len neurčitým gestom naznačila, že sleduje okolie. Lucile spracúvala krik, smiech, plač, príchody a odchody, ustavičný hluk a pohyb, v ktorom žila. A Liane bola znova tehotná, už čoskoro ich bude sedem, potom určite osem, a možno aj viac. Sem-tam si Lucile kládla otázku, či má plodnosť jej matky nejaké hranice, či sa jej brucho môže takto plniť a vyprázdňovať donekonečna a chrliť ružové, hladké deti, ktoré potom Liana zahŕňala úsmevmi a bozkami. Možno však bol počet detí na jednu ženu obmedzený a Liane ho už čoskoro dosiahne, čo by znamenalo, že jej telo bude konečne neobsadené. Lucile sedela presne v strede lavičky, hompáľala nohami vo vzduchu a premýšľala o ďalšom bábätku, ktoré sa malo narodiť v novembri. Čiernom bábätku. Pretože každý večer sa Lucile so sestrami v dievčenskej izbe ukladala do jednej z troch posteľí a pred spaním snívala o dokonalej, beznádejne čiernej sestričke, bučatej a hladkej ako jaternička, o sestre, ku ktorej by sa súrodenci báli priblížiť, nikto by nevedel, prečo plače,

a ona by stále revala, až by ju rodičia nakoniec zverili Lucile. Vzala by si bábätko pod svoje krídla a brala ho aj do postele, a hoci neznášala čičkanie bábik, oň by sa len ona jediná dokázala postarať. Čierne bábätko už malo aj meno - volalo by sa Max podľa manžela jej učiteľky pani Estoquetovej, ktorý pracoval ako kamionista. Čierne bábätko by patrilo len a len jej, bezvýhradne by ju poslúchalo a ochraňovalo by ju.

Justinin krik vytrhol Lucile z myšlienok. Milo chrobáka zapálil a ten v okamihu zhorel. Justine sa prišla Lucile schovať k nohám. Vzlykajúc si položila hlavu na jej kolenná, telíčkom jej stále trhalo, lebo sa nevedela utíšiť. Ako Lucile hladila Justine po vlasoch, zbadala, že jej sestrin zelený sopeľ steká po šatách. To nezniesla. Rázne Justine odstrčila hlavu a poslala ju vysmrkať sa. Malá jej však stoj čo stoj chcela ukázať mŕtvolku, a tak Lucile nakoniec vstala. Z chrobáka ostal len popol a kúsok obhoreného panciera. Lucile naň nohou nahrnula piesok, hneď nato nohu pokrčila, napľula si do ruky a očistila sandál. Potom vytiahla z vrecka papierovú vreckovku, a len čo Justine osušila slzy aj nos, vzala jej tvár medzi dlane, pevne pri tlačila pery na okrúhle líčko, takže to pri puse mľasklo presne, ako keď ich bozkávala Liane.

Justine si ani nevšimla, že sa jej uvoľnila plienka, a vybehla za ostatnými. Tí sa už medzičasom pustili do nejakej novej hry, ktorá sa tentoraz sústredila okolo Barthélémyho. Nahlas vydával inštrukcie. Lucile sa vrátila na lavičku, odkiaľ nespúšťala oči zo súrodencov. Najprv sa rozpáchli, potom zhrčili a znova rozbehli do všetkých strán. Akoby pozorovala chobotnicu alebo medúzu, alebo, s trochou predstavivosti, imaginárne slizké zviera s viacerými hlava-